

Metodika práce štábu armády při určování cílů pro jaderné údery

Plukovník Zdeněk Šik

Pro zrychlení práce štábu armády při určování a vyhodnocování cílů pro jaderné údery nevystačíme s dosud vžitým postupem a metodikou jako při přijímání rozhodnutí jakéhokoli druhu. Každý jaderný úder bude účinný jen tehdy, bude-li proveden na cíl skutečně prověřený a včas (u ZHN nepřítel dokonce ve lhůtách minutového řádu).

Zkušenosti z poslední doby ukázaly, že metodika práce štábu armády v tomto směru není dosud nejlépejší. Výsledkem nepřesné a nesladěné práce jednotlivých štábů jsou pak údery „do prázdna“, nebo značně zpožděné. Doba od zjištění cíle k vlastnímu úderu přesahuje 60 i více minut.

Na upřesnění cíle a rozhodnutí pro úder se ze štábu armády mimo velitele armády zúčastňují:

- operační oddělení (především skupina ZHN);
- štáb náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva;
- oddělení vševojskového průzkumu;
- letecká operační skupina.

Všechna tato oddělení (v některém případě zastoupena jejich náčelníky) musí být v neustálé a co nejvyšší součinnosti po celou operaci a to nejen při konečném rozhodování a úderu, ale již při plánování úderu, tj. vyhodnocování cíle a určování prostředku pro úder.

Tomuto požadavku však neodpovídá praxe rozmístění štábu armády na VS. Uznáváme-li, že použití jaderných zbraní je v soudobé operaci rozhodující, musí tomuto požadavku odpovídat jak metodika práce štábu, tak i rozmístění jeho oddělení, které má umožnit co nejlépejší a nejvyšší součinnost příslušných oddělení.

U štábu armády se vžila praxe rozdělovat štáb do 3 skupin. Z oddělení, která se přímo zúčastňují plánování a provádění jaderných úderů, je operační a průzkumové oddělení zařazeno do 1. skupiny velení (spolu s velitelem armády), kdežto štáb NRVD a letecká operační skupina je zařazována do 2. skupiny (druhů vojsk), vzdálené podle terénu 500 i více metrů od 1. skupiny. Vzájemná součinnost při rozhodování o úderech se pak uskutečňovala ve stanu velení za osobní účasti náčelníků (nebo zástupců) těchto všech oddělení.

I když rozptýlené rozmístování štábu armády je jistě oprávněné a nutné, je třeba řešit účelné zařazení jednotlivých oddělení do skupin. Roztržení těchto hlavních oddělení, která vzájemně úzce spolupracují, je nevýhodné. Na druhé straně pak odtržení náčelníků ve stanu velení od jejich oddělení znemožňuje potřebnou rychlou práci těchto oddělení, bez jejichž podkladů sami náčelníci ve stanu velení nejsou schopni odpovědně rozhodnout, ani vydat rozkazy k úderu.

O úderu rozhodne velitel na základě návrhu příslušných náčelníků podle praxe ve stanu velení. Náčelníci však potřebují znát podklady, které se vedou nebo upřesňují na jejich odděleních. Sám náčelník kteréhokoli oddělení není schopen mít detailní přehled o současném stavu podřízených raketových (leteckých) útvarů a z toho vyplývajících technických možnostech k úderu, není schopen sám propočítat účinnost navrhovaného úderu, sestavit a zašifrovat povel a předat vykonavateli. K tomu bezpodmínečně potřebuje svůj štáb, různé pomůcky, pojítka apod. Jenom na požadovaném rychlém sestavení, zašifrování a předání povelu např. k úderu armádní raketovou brigádou, je třeba současná práce nejméně 3 důstojníků. Kdybychom takto doplnili potřebnými počty osob stan velení, byl by tento přeplněn, znemožněna klidná práce a roztržena oddělení na dvě části, bez možnosti sladění a jednotné práce.

Z toho vyplývá, že jako nejlépejší se jeví rozmístění uvedených oddělení (oper., průzk., NRVD, letec) v 1. skupině VS armády, v určité vzdálenosti od stanu velení, který by byl přibližně ve středu skupiny.

V tomto případě je možná nejen rychlá vzájemná součinnost jednotlivých oddělení, ale není problém ani rychle soustředit náčelníky oddělení ve stanu velení k dokladu, aniž by tito museli být téměř trvale ve stanu velení, jako bylo dosud, nebo ztráceli čas neustálým přecházením na dosti značné vzdálenosti.

Předpokladem pro správné použití jaderných úderů a efektivní výsledek je správně organizovaný průzkum všech druhů. O průzkumu se však nebudu zmiňovat a vyjdu ze situace, kdy zpráva o cíli, vhodném pro jaderný úder, do štábu armády pronikne.

Prameny, odkud budou nejčastěji přicházet zprávy o cílech, je průzkumné letectvo, dělostřelecké průzkumné letectvo a hloubkový průzkum. Z toho vyplývá, že již v této fázi upřesnění cílů a rozhodování o jaderných úderech, je nutná bezprostřední součinnost všech zainteresovaných oddělení. Jako nejvýhodnější způsob a urychlení vzájemné součinnosti a informovanosti, se jeví zřízení samostatného, odděleného dispečinku s těmito účastníky:

1. Stan velení (velitel armády).
2. Operační skupina ZHN (je-li mimo stan velení).
3. Oddělení průzkumu.
4. Štáb NRVD.
5. Operační skupina letectva.

Zřízení takového dispečinku vzhledem k omezenému počtu účastníků a poměrně malým vzdálenostem by nebylo technicky nákladné a je proveditelné. Využití dispečinku by bylo přísně omezeno jen na řešení, dohovory a návrhy pro použití jaderných úderů.

Okamžitě po obdržení zprávy o cíli vhodném pro jaderný úder, by byla zpráva předána všem účastníkům. Pak může nastat více variant dalšího postupu.

1. Je zjištěn cíl — ZHN nepřítel — zpráva je hodnověrná, cíl udán přímo souřadnicemi, je v palebném postavení, úder je nutno provést v nejbližší době.

Velitel armády (nebo NŠ, velící v této době) ze stanu velení se dispečinkem (bez ztráty času voláním náčelníka k sobě) informuje, jaké možnosti k úderu má letec a dělostřelec (technické i časové), popřípadě od operačního oddělení jiný prostředek (PO, průzkumná skupina) a bez zdržení rozhodne, kdo úder provede. Časově toto rozhodnutí si vyžádá maximálně 3 až 5 minut. Informace o možnostech jednotlivých druhů vojsk je usnadněna tím, že náčelníci ve svých odděleních mají přehled o současném stavu a technických i časových možnostech svých prostředků.

Vhodnou kilotonáž je třeba volit podle přibližných tabulek účinnosti, které jsou již ve štábech k dispozici. Úplné výpočty účinnosti palby nelze provádět vzhledem k časovým lhůtám pro úder.

Při použití pohotovostní baterie arb pro úder lze dosáhnout časové normy od zjištění cíle k úderu kolem 30 minut (v tom 20 minut příprava baterie při pohotovosti rakety č. 2).

Příklad metodiky práce uvádím v příloze.

Bude-li možné a účelné provést úder vojskovou raketou některé z divizí 1. sledu, je výhodné rozkaz předávat ihned současně po vševojskové síti (ze stanu velení) a po dělostřelecké síti (ze štábu NRVD). Z tohoto hlediska by bylo nanejvýše nutné s konečnou platností vyřešit vybavení náčelníka raketových vojsk a dělostřelectva takovými pojítky, aby byl schopen vstoupit do rádiového směru velitele dělostřelectva divize — ovr a tak přímo, bez mezistupňů, předat povel. Dosavadní vybavení co do počtu pojítek a jejich technických možností toto neumožňuje.

2. Je zjištěn cíl — ZHN nepřítel — poloha cíle neupřesněna, znám jen prostor bez přesných souřadnic.

Postup práce bude stejný s tím, že jako první bude přijato rozhodnutí o doplňkovém průzkumu cíle a zjištění přesných souřadnic. V té době může být předvídaný nosič (letec, raketa) uveden do vyššího stupně pohotovosti a ihned, po upřesnění cíle proveden úder ve zkrácené lhůtě. Jelikož si doplňkový průzkum cíle vyžádá určitý čas, je možné propočítat účinnost palby a stanovit nejvýhodnější prostředek i kilotonáž.

3. Jsou zjištěny cíle — soustředění vojsk nepřítel — dosud ne plně upřesněné, cíl bude pravděpodobně vyžadovat skupinový úder, nebo ničení za účasti více prostředků, popřípadě i v časově rozdílných lhůtách. Cíl není nutno ničit v co nejkratších časových lhůtách.

V tomto případě je plně na místě svolat náčelníky oddělení do stanu velení, kde je nutné v součinnosti úkol posoudit. Podle pokynů náčelníka (s využitím dispečinku) vy-

počítat účinnost palby na odděleních a po dohovoru součinnosti přednést návrhy veliteli k rozhodnutí. Po rozhodnutí vydat dispečinkem příslušné rozkazy, popřípadě už v době přípravy rozhodnutí pro technickou přípravu úderů v útvarcích. I když i v tomto případě nelze pracovat zdlouhavě, přece takový cíl vyžaduje pečlivější a detailnější přípravu, popřípadě doplňkový průzkum. Při dodržení této metodiky je pak možné odpovědně rozhodnout o nejvýhodnějším prostředku, mohutnosti, epicentru i čase provedení úderu na základě propočtů a vzájemné sladění součinnosti náčelníků.

4. Poměrně složitý úkol může nastat při úderech na proudy. I když úder na nepřátelský proud je co do výsledku podstatně méně efektivní, než na vojska v prostoru soustředění nebo při rozvinování, bude někdy nutné úder i za těchto podmínek provést. Nejvýhodnější je provést úder leteckou atomovou pumou s možností volby epicentra podle okamžité polohy nepřátelského proudu. Nebo napadnout proud stíhacím bombardovacím letectvem s cílem zastavit jeho další postup a na takto nepohyblivý cíl pak provést úder raketou s jadernou náloží.

Pro stanovení epicentra při úderu raketou na pohybující se proud je totiž nutné znát směr a rychlost pohybu proudu, aby epicentrum mohlo být voleno s předstihem (20 až 30 minut).

Rozhodne-li se velitel armády pro úder na rozvíjející se jednotky z pochodové do bojové sestavy, je bezprostřední součinnost leteckého průzkumu a štábu raketových vojsk zvlášť důležitá pro volbu jak epicentra, tak i doby pro úder.

5. Poměrně nejméně náročné na rychlost a tím i sladěnou metodiku práce jsou pevné cíle (letiště, stabilní sklady atomové munice, komunikační uzly apod.). U těchto cílů však ještě více než u ostatních vyvstává nutnost detailního rozboru účinnosti palby, volba správného epicentra, kilometáže i výšky výbuchu.

Doposud jsem se nezmínil o práci jiných oddělení.

Jejich účast při vlastním rozhodování o úderech bude spíše výjimkou a to především na cíle velkých rozměrů, kde otázka času přípravy není tak rozhodující, jako u ZHN nepřítel. Jedině při pozemním úderu je třeba, aby chemické oddělení vyhodnotilo možné výsledky. Ale i pozemní výbuch na stupni armáda bude spíše výjimkou.

Chceme-li nějak souhrnně vyčíslit **povinnosti jednotlivých oddělení jen ve vlastní metodice přípravy úderu**, je třeba brát v úvahu, že některé povinnosti se vzájemně prolínají nebo těsně spolu souvisí a na sebe navazují.

a) operační oddělení (skupina ZHN):

- vede, doplňuje a upřesňuje „Výkazovou mapu boje se ZHN nepřítel“, ve spolupráci s ostatními odděleními;
- organizuje a slaďuje součinnost mezi odděleními při plánování a rozhodování o jaderném úderu;
- vede současný přehled všech druhů jaderných prostředků přidělených armádě a přehled o jejich použití;
- podle vyžádání předkládá veliteli souhrnné návrhy na použití jaderných úderů (dokladuje náčelník operačního oddělení);

b) štáb NRVD:

- odpovídá za včasnou přípravu arb k úderu a předání rozkazu (povelu) k provedení;
- vede evidenci a okamžitý stav operačně taktických i taktických raket v armádě;
- předkládá návrhy na jejich použití, včetně propočtů účinnosti na cíle;
- úkoluje přidělenou jednotku dělostřeleckého průzkumného letectva na zjišťování a doplňkový průzkum pro jaderné údery;

c) oddělení průzkumu:

- organizuje průzkum a doplňkový průzkum veškerých cílů pro jaderné údery s využitím všech druhů průzkumu (tj. se svolením velitele nebo NŠ armády úkoluje i letecký průzkum, popřípadě průzkum ostatních druhů vojsk a podřízených svazků);
- shromažďuje, vyhodnocuje zprávy a předkládá vyhodnocené cíle, **epicentra v souřadnicích**, pro jaderné údery;
- spolupracuje na vyhodnocení možných ztrát ocenění účinnosti úderu;

d) letecká operační skupina:

- organizuje letecký průzkum cílů podle nařízení velitele, NŠ armády;
- vede evidenci a možnosti úderu leteckými atomovými pumami;
- zabezpečuje úder leteckými atomovými pumami.

Příklad metodiky práce štábu armády při rozhodování o jaderném úderu

Poř. čís.	Hlášení průzkumu	Činnost štábu					
		Velitel armády	Skupina ZHN	Oddělení průzkumu	Štáb NRVD	LOS	Poznámka
1.	Letecký průzkum: Zjištěno odpalovací zařízení CORPORAL v palebném postavení, X Y připraven k odpálení.	1. Po informaci skupinou ZHN vyslechně doklad — náčelníka průzkumu — NRVD — LOS a rozhodne provést úder raketou podle návrhu NRVD.	1. Převezme zprávu a zakreslí cíl. 2. Ihned informuje vel. armády. 3. Provede záznamy do přehledu ničení ZHN nepřítele. 4. Předá hlášení velitelství frontu. 5. Opraví evidenci raket po provedeném úderu.	1. Převezme zprávu, zakreslí cíl, vyhodnotí hodnověrnosti cíle. 2. Navrhuje provést doplňkový průzkum ostatních nezjištěných prvků sestavy oddílu CO.	1. Převezme zprávu, zakreslí cíl a zjistí nejvýhodnější prostředek pro údery. 2. Ihned připraví a zakóduje povel pro arb. 3. Po rozhodnutí velitele předá povel štábu arb. 4. Vypočítá pravděpodobnou účinnost úderu a informuje skupinu ZHN. 5. Hlásí vypálení (čas) veliteli armády a skupině ZHN.	1. Převezme zprávu a ihned předá dispečinkem. 2. Zjistí možnosti úderu letectvem. 3. Podle rozhodnutí velitele armády nařizuje provést doplňkový průzkum dalších prvků bojové sestavy odd. CO a výsledku vlastního úderu. 4. Po doplňkovém průzkumu hlásí dispečinkem výsledek.	Veškerá hlášení a doklady i rozhodnutí velitele armády se podávají po dispečinku, vyhrazeném pro řešení jaderných úderů.

Metodika práce štábu armády při určování cílů pro jaderné údery

Operační a taktická příprava

Řízení práce již při přípravě rozhodnutí k jadernému úderu musí si ponechat v rukou osobně velitel nebo NŠ armády. Skupina ZHN operačního oddělení je jeho bezprostředním pomocníkem.

Pro usnadnění práce a lepší přehled je třeba ve stanu velení u skupiny ZHN vést pro velitele armády současný přehled stavu (počtů) jaderných úderů armády a to všech druhů (nejlépe tabulka). Plán boje se ZHN tak, jak se dosud zpracovává, je skutečně jen „plánem“ a dá se těžko využít v boji.

Ve stanu velení bude třeba vést „Výkazovou mapu boje se ZHN“, kde zakreslovat skutečný stav vlastních raketových útvarů, popřípadě letectva a z nepřítele nejen jeho ZHN, ale všechny cíle, na které přichází v úvahu jaderný úder. Tato „Výkazová mapa“ by byla průběžně vedena v součinnosti s ostatními odděleními. Stejně tak je nutné vést ve štábu armády jednotný přehled zjištěných a zničených, nebo částečně zničených ZHN nepřítele. Roztržité vedení po jednotlivých odděleních nedává celkový přehled. Tuto evidenci, např. ZHN, bude nejlépe umístit u skupiny ZHN ve stanu velení. V ní uvést všechny předpokládané cíle pro jaderné údery (nejen ZHN), dále pak u každého cíle dobu a místo zjištění, provedená opatření a výsledek ničení (úderů).

Taková evidence umožňuje neustálý přehled nejen dosažených výsledků ničení ZHN, ale i těch ZHN, které dosud zjištěny a ničeny nebyly.

Správné a rychlé provedení jaderných úderů, zničení nepřítele v krátké době, získání palebné převahy a výhodného poměru je základem úspěchu v operaci. Proto je třeba činnost štábů všech stupňů zdokonalit i v metodice, rohodování a provádění jaderných úderů.